

Derleyen
ALİ ARTUN
ESRA ALIÇAVUŞOĞLU
Bauhaus: Modernleşmenin Tasarımı

ALİ ARTUN 1972'de Ortadoğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nden mezun oldu. Mimarlar Odası'nda bilim ve teknoloji konuları ile mimar ve mühendislerin toplumsal konumları üzerine araştırmalar yürüttü, çeşitli makalelerin yanı sıra *Fordizmin ve Mühendisin Dönüşümü* adlı kitabı yazdı. 1980'den sonra Ankara Çağdaş Sahne Kültür Merkezi'ni yönetti ve burada *500 Yıllık Bilmecce* programı çerçevesinde sanat tarihi, edebiyat ve müzikle ilgili etkinlikler düzenledi. 1984'te Galeri Nev'in kuruluşuna katıldı. Bu tarihten başlayarak galerinin Ankara'daki sergilerini düzenledi ve aralarında *Resme Bakan Yazılar, Arslan-Defterler ve Tiraje-Zamanların Hafızası*'nın da bulunduğu yüzü aşkın Galeri Nev yayımının editörlüğünü yaptı. Galeri sergilerinden başka Ankara'da *Cobra* ve *1950-2000*, Kopenhag'da *Ben Bir Başkası*, İstanbul'da *Mübin Orhon-Sainsbury Koleksiyonu* sergilerini hazırladı. Sanat'ın kuruluşunda ve yönetiminde görev aldı. Marmara ve Yıldız üniversiteleri güzel sanatlar fakülteleri ile İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde sanat tarihi dersleri verdi. 2000 yılından bu yana, kültürel eleştiri alanında eserlerin derlendiği "Sanathayat" dizisini yönetiyor. Ayrıca, kurucusu olduğu *e-skop* internet dergisinin editörlüğünü sürdürüyor. Son yayımlanan kitapları: *Modernliğin Sınırında Sanat-Eleştiri, Özerklik, Siyaset* (2006), *Müze ve Modernlik* (2006), *Çağdaş Sanatın Örgütlenmesi* (2011), *Sanatın İktidarı: 1917 Devrimi, Avangard Sanat ve Müzecilik* (2015); *Mümkün Olmayan Müze: Müzeler Ne Gösteriyor?* (2017), *Dada Kılavuz / 1913-1923 Münih, Zürih, Berlin, Paris* (Nur Altınyıldız Artun ile birlikte, 2018).

ESRA ALIÇAVUŞOĞLU 1996'da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü'nden mezun oldu. Aynı kurumda, 1999'da yüksek lisansını; 2005'te ise "1980 Sonrası Türk Sanatı'nda Sanatçının Yaratımında Kendilik Temsili" başlıklı tezi ile doktorasını tamamladı. 1996-2002 yılları arasında; *Cumhuriyet* gazetesinde kültür-sanat muhabirliği, Yapı Kredi Yayınları tarafından çıkarılan *Sanat Dünyamız* dergisinde editörlük, Tarih Vakfı *İstanbul* dergisinde genel yayın yönetmenliği yaptı. 2006-2013 yılları arasında *Cumhuriyet*'te ve tasarım kültürü dergisi *Arredamento Mimarlık*'ta sanat eleştirileri ve yazıları yazdı. 2013'te Doçent oldu; halen sanat tarihi derslerini verdiği Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. AICA Uluslararası Sanat Eleştirmenleri Derneği üyesi olan Aliçavuşoğlu'nun ulusal ve uluslararası pek çok akademik yayında makaleleri yayınlanmıştır.

sanat**hayat**

DİZİ EDITÖRÜ Ali Artun

Artık hayatı, sanat adına ele geçirmeye kimse niyetlenmiyor.

Sanatçılar özerk ya da Dubuffet'nin tabiriyle

“kültürel” sanatı hayata teslim ederek kitle medyasının
peşinden gitmek istiyorlar.

Hans BELTING

Sanat ve hayat, yeniden buluşmasına buluştu,

ne var ki kültür endüstrisi koşullarında...

Hal FOSTER

Derleyen
ALİ ARTUN
ESRA ALIÇAVUŞOĞLU

Bauhaus: Modernleşmenin Tasarımı

TÜRKİYE'DE MİMARLIK, SANAT,
TASARIM EĞİTİMİ VE BAUHAUS

“Türkiye’de Mimarlık, Sanat, Tasarım Eğitimi ve Bauhaus” Sempozyumu
KOLEKSİYON’un katkılarıyla gerçekleştirilmiştir.

İletişim Yayınları 1381 • sanat**hayat** dizisi 16
ISBN-13: 978-975-05-0666-6
© 2009 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM
1-4. BASKI 2009-2017, İstanbul
5. BASKI 2019, İstanbul

•

DİZİ EDITÖRÜ Ali Artun
YAYINA HAZIRLAYAN Elçin Gen
KAPAK TASARIMI Özlem Özkal - Ata Öztürk
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Elçin Gen
DİZİN Asude Ekinci

BASKI Sena Ofset • SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

CİLT Güven Mücellit • SERTİFİKA NO. 11935
Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırım Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları

SERTİFİKA NO. 40378

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih, 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ / Türkiye’de Mimarlık, Sanat, Tasarım Eğitimi ve Bauhaus	
ALİ ARTUN.....	13
Bauhaus ve Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi	
NAZAN ERKMEN.....	17
SUNUŞ / Bauhaus Geleneği ve Günümüz Sanatına Yansımaları	
ESRA ALIÇAVUŞOĞLU.....	21

I

Bauhaus Düşüncesi

Deutscher Werkbund ve Osmanlı İmparatorluğu: Birinci Dünya Savaşı Öncesinde Tasarım Reformu, Ekonomi Politikası ve Dış Politika	
JOHN MACIUIKA.....	35
• Köln, Berlin ve Alman Devlet Politikası, 1912-1914.....	35
• Werkbund Tartışması ve Berlin’deki Bakanlık Politikaları.....	38
• Werkbund’un Yeni Bir Yöne Sevk Edilmesi: Dernek Genişliyor.....	46
• Bakanlık Politikaları ile Çıkar Gruplarının Politikaları Arasında Werkbund, 1912-1914.....	49

The Deutscher Werkbund and the Ottoman Empire: Design Reform, Economic Policy, and Foreign Policy before the First World War

JOHN MACIUIKA	67
• Cologne, Berlin, and German Government Policy, 1912-1914	67
• The Werkbund Debate and Ministerial Politics in Berlin	69
• Redirecting the Werkbund: The Organization Expands	76
• The Werkbund between Ministerial Policies and Interest Group Politics, 1912-1914	79

Bauhaus'un Zamanı ve Yeri

İHSAN BİLGİN	95
• Weimar'da Bir Şair	96
• Weimar'da Bir Uygulamalı Sanatçı	99
• Ve Bauhaus... ..	103

Mimarın Özgürlüğü

EMEL AKÖZER	111
• Giriş	111
• Kaos: İçeriden ve Dışarıdan, Farklı Yer ve Zamanlarda Farklı Bakış Noktalarından Bauhaus Paradigması	114
• Bauhaus Paradigması İçinde Itten'in Öğrenen-Merkezli Yaklaşımı	121

Soyut Düşünme ve Yaparak Öğrenme: Temel Tasarım Eğitiminin Amerika'daki Başlangıçları

MİNE ÖZKÂR	135
• Bauhaus'ta Eyleme Dayalı Öğrenimden Mantıksal Pozitivizme Gidiş	136
• Temel Tasarımda Kompozisyonel Bakışın Yanı Sıra Eyleme Dayalı Öğrenim	138
• Algısal Deneyimleme	140
• Yararcı Düşünme	142
• Soyutlama ve Soyut Araçlarla Düşünme	144
• Temel Tasarım Eğitimi, Temel Eğitim	146

20. Yüzyılın İlk Yarısında Bauhaus Fikirlerinin Amerika Kıtasındaki Yolculuğu

DERYA YORGANCIOĞLU.....	153
• Düşünce Olarak Bauhaus'un Yolculuğu.....	153
• Fikirlerin Yolculuğunun Farklı Araçları: Yayınlar, Sergiler, Kişisel Temaslar	154
• Bauhaus Fikirlerinin Amerika Kıtasına Yolculuğu: “Entelektüel Göç”	156
• Bauhaus Fikirlerinin Amerika Kıtasındaki Etki Alanı: Kabul Görme ve(ya) Dirençle Karşılaşma	158
• Bauhaus Fikirlerinin Yeni Bağlantılardaki Dönüşümü	163
• Sonuç.....	165
Bauhaus'un Alman Tasarım Kültürüne Etkileri	
ÜMİT CELBİŞ.....	169

II

Türk Modernleşmesi ve Bauhaus

Geometrik Modernlik: Bauhaus Enternasyonalı ve Türkiye'de Sanat

ALİ ARTUN.....	183
• Osmanlı Modernleşmesi ve Alman Kültürel Nüfuzu.....	184
• Bauhaus'un Çatılması ve Alman Modernleşmesi	185
• Hayatın Akılcı Tasarımı	189
• Kültürel Tercümeleler	193

Bauhaus ve Söylemleştirilen İç Mekân Anlayışı: Yeni Yaşam, Yeni Dekorasyon, Yeni Mobilya

ZEYNEP YASA YAMAN.....	201
• Bauhaus Öğretisinin Düşünsel Yansımaları.....	203
• Osmanlı/Türkiye Modernleşmesi: Şişli mi Cebeci mi?.....	208
• Türkiye'de Bauhaus Estetiği ve Erkek Kübizm	215
• Özel Mekân İdeolojisi ve Ev.....	218
• Ev ve Dekorasyon, Mobilyacılık.....	220
• Dünün Geleceği, Yarının Evi.....	230

**Cumhuriyet İdeolojisi ve Estetik Modernizm:
Baltacıoğlu, Yeni Zamanlar ve Bauhaus**

DUYGU KÖKSAL	241
• Estetik Modernizm ve Modernite	243
• Cumhuriyet Aydını ve Modernist Sanat	248
• Baltacıoğlu, Kübizm ve Bauhaus Modeli	253

Yeni Adam, Baltacıoğlu ve Sanat

KAYA ÖZSEZGİN	261
---------------------	-----

III

Bauhaus Etkisindeki Eğitim Programları

**Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü ve Bauhaus
(Yeni İnsanın Tasarımı - Yeni Bir Toplumun Tasarımı)**

HASAN PEKMEZCİ	277
----------------------	-----

**Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu Eğitim İlkelerinin ve
Çalışma Yöntemlerinin Uygulanmasında Alman Bauhaus
ve Werkkunstschule Adlı Okulların Etkinlikleri**

MUSTAFA ASLIER	303
----------------------	-----

**Bauhaus, Schneck ve Devlet Tatbiki
Güzel Sanatlar Okulu (DTGSO)**

BİRCAN AK	313
-----------------	-----

Bauhaus Güncellemesi

EROL ETİ	331
----------------	-----

**İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi
Reform Çalışmaları Kapsamında Yer Alan
Temel Sanat Eğitim Dersi ve Uyguladığı On Yıllık
Süre (1970-1981) Üzerine**

ALİ TEOMAN GERMANER	341
---------------------------	-----

**İTÜ Mimarlık Fakültesi'nin Kuruluş Yılları:
Holzmeister, Bonatz, Diğerleri ve Mimarlık Eğitiminin
Örgütlenmesinde Orta Avrupalı İzler**

BELKIS ULUOğLU	347
----------------------	-----

- Okullara İlişkin Özgün Açıklamaların Gerekliliği
- Avrupa'daki Ortam ve Bir Markalaşma Olarak Bauhaus

• Türkiye'deki Ortam ve İTÜ Mimarlık Fakültesi'nin Kuruluş Yılları.....	354
• Hasan Âli Yücel'e Hitaben, Bonatz Tarafından Yazılmış, 2 Haziran 1944 Tarihli Rapor.....	359
• Söylemezoğlu Tarafından Stuttgart'ta Kaleme Alınmış, 31 Ocak 1938 Tarihli Mektup.....	366
• Birkaç Söz.....	368

ODTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde 1956-1980 Yılları Arası Eğitim Sistemi

Y. YEŞİM UYSAL.....	375
• Giriş.....	375
• Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nin Kuruluşu.....	377
• Kuruluş Yıllarında Okulun Mimarlık Eğitim Modeli.....	380
• 1961-1968 Yılları Arasında Mimarlık Eğitimi.....	383
• 1968 Sonrası Mimarlık Eğitimi.....	386
• Sonuç.....	388

İçimizdeki Bauhaus: İzmir Ekonomi Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Eğitim Programları

TEVFİK BALCIOĞLU.....	393
• Giriş.....	393
• Bauhaus Eğitim Programları.....	395
• Hangi Bauhaus?.....	402
• Tasarım Alanları.....	407
• Mekânlar.....	407
• Akademik Programlar.....	408
• Proje Konuları.....	413
• Endüstri Ürünleri.....	414
• Öğretim Kadroları.....	414
• Öğrenci Sayıları.....	415
• Sosyal Yaşam.....	416
• Sonuç.....	417

Tekstil Sanatları Eğitiminde Bauhaus'un İzleri Üzerine

GÜNAY ATALAYER.....	421
• Giriş.....	421
• Tekstil Sanatları Bölümü.....	421
• Bauhaus Dokumaları.....	423
• Tasarım Anlayışı.....	424
• TGSYO Tekstil Sanatları - Karşılaştırma.....	426
• Genel Olarak Yönetim Anlayışı.....	440
• Sonuç.....	441

Bauhaus'un Fotoğraf Sanatına Etkisi

BARBAROS GÜRSEL.....	445
• Fotoğrafik Görüşün Sekiz Çeşitlemesi.....	446

Cumhuriyet'ten 1970'li Yıllara Kadar Öğretmen Okullarındaki Sanat Eğitiminde Bauhaus Benzeri Uygulamalar

ŞERİFE ATLIHAN.....	451
---------------------	-----

Tasarımda Referans Olarak Gündelik Yaşam: Cincinnati Üniversitesi Örneği

İNÇİ DENİZ İLGIN.....	471
-----------------------	-----

El Sanatları, Tasarım ve Bauhaus İlişkisi Kapsamında Karşılaştırmalı Olarak Türkiye, Japonya, Almanya

GÜNGÖR GÜNER.....	481
• İdeal Bir Bauhaus Okulu: Nagoya Güzel Sanatlar Üniversitesi Tasarım Bölümü.....	482

IV

Çağdaş Kültür ve Bauhaus

Nesne, Anlam, Mimarlık: Bugünden Bauhaus'a

GÜLSÜM BAYDAR.....	491
--------------------	-----

Bauhaus ve Avangard Piyasa

EMRE ZEYTİNOĞLU.....	505
----------------------	-----

Tasarımın Stratejik İletişimdeki Rolü

GÖKÇE DERVİŞOĞLU	515
• Giriş	515
• Bilgi Yönetimi ve Strateji	517
• Tasarım ve İşletme Eğitiminin Buluşması	519
• Tasarımcının Yeni Rolü ve Tasarım Araştırmasının Öneminin Artması	521
• Tasarım Yönetiminin Sorunları ve Sonuç	522

EK / Tatbikî Güzel Sanatlar Okullarının Doğuş Sebepleri ve Fonksiyonları

SAİT YADA	525
• Teknik ve Sanat	525
• İlk Sanatlar	527
• Sanatların Çeşitlenmesi ve Gelişmeleri	530
• Sanatların Bugünkü Durumu	533
• Sanatların Farkları ve Dereceleri	535
• Sanatın Yüksek Şekli	538
• Tatbikî Güzel Sanatların Gelişme ve Gerilemesi	540
• Endüstri ve Tekniğin Zararlı Tesirlerine Karşı Bir Reaksiyon Olarak Tatbikî Güzel Sanatlar Hareketlerinin Doğuşu	544
• Bauhaus Hareketi	553
• Bugünkü Durum	561
• Mimarlık Bölümü	564
Yazarlar	569
Adlar Dizini	579
Kavramlar Dizini	585

ÖNSÖZ

**Türkiye’de Mimarlık, Sanat,
Tasarım Eğitimi ve Bauhaus**

ALİ ARTUN

Ankara Gazi Terbiye Enstitüsü Resim-İş Bölümü 1932 yılında kurulur. Bu girişim, Cumhuriyet ertesinde sanatla sanayiye, özerk sanatlarla uygulamalı sanatları birleştirmenin ilk etabı sayılır. Kurucu kadro, önceden İsmail Hakkı Baltacıoğlu tarafından seçilerek Almanya’ya gönderilmiş ve burada Bauhaus etkisine girmiştir. Enstitü’nün başında olan Baltacıoğlu, aynı zamanda İstanbul Üniversitesi Rektörü ve İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi estetik ve resim metodu hocasıdır. Meşrutiyet’ten başlayarak eğitimin modernleşmesinin önderleri arasında yer alır. Avrupa’nın modernleşme deneyimlerinden yola çıkarak, sanatı ulus kurmanın, yurttaş terbiyesinin özü olarak kavramıştır. Resim-İş Bölümü’nün yetiştireceği “Cumhuriyet Öğretmeni”nin, Anadolu’daki bütün orta öğretim kurumlarına dağılarak, resim ve iş, sanat ve zanaat çalışmalarıyla, ahlaken, zihnen ve bedenen gelişmiş modern yurttaşların yaratılmasında bir devrim gerçekleştireceği tasarlanmıştır. “Bir ulusun bütün ruhunun ve aklının sanatıyla ifade edildiği” inancıyla, sanatı halkın hizmetine adanmış ilk

filozof John Ruskin'in öğretilerini hatırlatan bu tasarı, Halk Evleri ve Köy Enstitüleri'nin örgütlenmesine eklenir. Bu hamlelerde William Morris'e atfedilen, sanatın toplumsal eşitlik vaadine ilişkin düşünceler de oldukça etkindir. Resim-İş programını kuran, Baltacıoğlu'nun öğrencisi olan ve Almanya'ya güzel sanatlar eğitimine gönderildiği sırada Bauhaus'u inceleyen İsmail Hakkı Tonguç ile bir dönem Enstitü'nün başına geçen Hasan Âli Yücel, sanat terbiyesine odaklanan bütün bu eğitim devriminin mimarlarıdır.

Gazi Terbiye Enstitüsü'nün, Cumhuriyet'in eğitim kadrolarını yetiştirmenin yanı sıra, 1883'ten beri yegâne güzel sanatlar okulu olan Sanayi-i Nefise'nin akademizmine çağdaş bir alternatif oluşturması amaçlanıyordu. Baskı sanatı, fotoğraf, grafik gibi "mekanik röprodüksiyon" a özgü dersler ilk kez bu doğrultuda bir güzel sanatlar öğretim programına katılmıştır.

Bugünkü Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nin temelini oluşturacak bir "Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu" nun açılması da Gazi Terbiye'de gündeme gelir ve bu yeni okulun kuruluşunu yürütmek üzere Resim-İş'in ilk mezunlarından üçü 1935 yılında Almanya'ya eğitime gönderilir. Savaşın yol açtığı gecikmeler nedeniyle Tatbiki'nin açılışı ancak 1957'de gerçekleşir. Yönetimde Resim-İş'in de kurucularından olan Hayrullah Örs ve 1935'te Almanya'ya gönderilenlerden Sait Yada'nın yanı sıra, Stuttgart Güzel Sanatlar Akademisi'nden Prof. Schneck ve yedi kişilik kadrosu bulunmaktadır. Hepsinin esin kaynağı Bauhaus'tur. Ancak Gazi Eğitim'in kuruluşundaki terbiyevi, reformist ilkelere yerini şimdi "sanayinin gelişmesine hizmet" ve tasarım almıştır: "Memleket sanayiinin ihtiyacı olan mütehassis, teknisyen ve sanatkârların her bakımdan mükemmel yetişmelerini sağlamak okulun birinci vazifesidir."

Tatbiki Güzel Sanatlar öğretim programı en baştan Temel

Sanat Eğitimi ekseninde yapılandırılır. Temel Sanat Eğitimi, sonradan Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde de bütün bölümlere yönelik bir kürsü olarak örgütlenir. Akademi'de baştan beri var olan Hakkaklık Bölümü'nde, 1924 yılında kurulan Tezyinat Bölümü'nde ve 1927'de Eric Weber'in kurduğu Afiş Atölyesi'nde zaten "yüksek sanat" eğitimi, bütün itirazlara rağmen tasarım disiplinlerine açılmıştı. Ayrıca 1930'larda mimarlığın başına gelen Ernst Egli ve ardından Bruno Taut, Bauhaus'un piri Gropius'la birlikte, *Novembergruppe* üyeleri olarak, sanatın topluma mal edilmesi, işlevselleştirilmesi ve Cumhuriyet idealine hizmet etmesi konusunda çalışmalar yürütmüşlerdi. Bu arada rasyonalist estetiğin kuramcılarında Andre Lhote'un öğrencisi ressam Ercüment Kalmık da 1950'de İTÜ Mimarlık Fakültesi'nde "Renk ve Şekil" derslerine başlıyordu. Gazi Eğitim ise 1962'de "Form ve İnşa" dersini programına kabul etti.

Tatbiki'den bir yıl önce, "insan yapısı çevremizin geliştirilmesine katılacak tüm tasarım öğeleri ve tekniklerle ilgili" Mimarlık Fakültesi'ne öncelik verilerek, ODTÜ kuruluyordu. Fakülte'nin işlevselciliğe, kentsel göç ve konut ihtiyacı gibi urbanizm sorunlarına odaklanan felsefesi, daha baştan Temel Tasarım terbiyesini öngörüyordu. Temel Tasarım, bütün bu okullarda 1970'lerden başlayarak "endüstri tasarımı" bölümlerinin örgütlenmesine zemin hazırlayacaktır. Böylece, sanatın, insanın kültürel varoluşunu dönüştüreceğine ilişkin toplumsal bir ütopyayla beslenen Resim-İş davası, yetmiş yıl sonra, bütün Batı'da olduğu gibi, insanı bedeniyle, kimliğiyle, ilişkileriyle baştan aşağıya biçime sokmaya yönelik tasarım disiplinlerinin egemenliğine dönüşmüştür.

Bu süreçte, özellikle Fransa, İtalya, Almanya, Rusya gibi ülkelerde, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonraki otokratik rejimlerde örgütlenen makineye ve Taylorizm'e öykünen rasyonalist estetiklerin, örneğin Le Corbusier'in pürizminin,

Rodçenko ve Tatlin'in konstrüktivizminin, Marinetti'nin fütürizminin, ama hepsinden baskın olarak da Bauhaus'un etkisi olur. Öyle ki, Bauhaus'un farklı dönemlerinin izlerini, sanki farklı okulların programlarında seçebiliriz: Itten'in ütopyacı pedagojisi, Gazi'nin; Gropius'un sanatı endüstriye, tasarımı üretime koşan işlevselciliği, Tatbiki'nin; Meyer'in toplumsal öncelikleri ve Mies'in yapılı çevreyi mimara teslim eden profesyonallığı, ODTÜ Mimarlık'ın işliklerinde ve stüdyolarında belirir.

Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi 2007-2008 öğretim yılında, "Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu" adıyla kuruluşunun 50. yılını kutladı. Aynı zamanda, Bauhaus eğitim ilkeleri çerçevesinde kurulmuş olan Uluslararası Bağımsız Sanat ve Tasarım Okulları Birliği (Association of Independent Art and Design Schools) AIAS'a katıldı. "Türkiye'de Mimarlık, Sanat, Tasarım Eğitimi ve Bauhaus" Sempozyumu bu vesileyle düzenlendi ve 2008 yılı 14-16 Mayıs günlerinde gerçekleşti. Sempozyum, düzenleme çalışmalarımıza her aşamada katılan Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı Prof. Nazan Erkmen'in yakın ilgisi sayesinde gerçekleştirildi. Dekan Yardımcısı Prof. Dr. Nevin Enez yardımlarıyla büyük destek oldu. Sempozyumun afiş, davetiye, özet kitabı gibi basılı malzemelerini Grafik Tasarımı Bölümü hocası Mehmet Ali Müstecaplıoğlu tasarladı. Basım işini Koray Malhan'ın sanat ve tasarım konularının araştırılmasına gösterdiği yakınlık dolayısıyla Koleksiyon yürüttü. Sempozyum bildirilerinden derlenen bu kitabın yayımlanmasını ise İletişim Yayınları üstlendi. Hepsine ve sundukları bildirilerle katkılarını esirgemenen bütün katılımcılara teşekkürlerimizi sunarız.

Bauhaus ve Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi

NAZAN ERKMEN

Kurumumuzun 50. yılında Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nin kurulma amacını, eğitim modelini ve bu modelin elli yıl içerisinde geldiği yeri pek çok panel, konferans ve sempozyumda tartışarak inceleme olanağı bulacağız. “Türkiye’de Mimarlık, Sanat, Tasarım Eğitimi ve Bauhaus”un tartışılacağı bu uluslararası sempozyum, 50. yıl etkinlikleri arasında en önemlilerinden biri olarak yerini alacak.

Sanat eğitimini kökten etkileyen bir kurum olan Bauhaus, 1919’da Almanya’da kuruldu. Bauhaus anlayışı; uygulamalı sanatlar ile güzel sanatlar arasındaki duvarı ortadan kaldırarak her iki uğraş alanının karşılıklı etkileşmesine uygun bir ortam hazırlamayı amaçlıyordu. Bauhaus’ta uygulanan eğitim-öğretim esası, becerileri geliştirecek atölye sistemi üzerine oluşturuldu. Bununla birlikte amaç, hiçbir zaman zanaatkar yetiştirmek olmadı. Atölyeler araştırma laboratuvarları gibi kullanıldı; endüstrinin gereksinimi olan modüller, bu atölyelerde hazırlandı. Bauhaus’ta ilk defa endüstrinin gereksinimlerini karşılama amacıyla tasarımlar hazırlana-

rak, tekstil, cam, seramik atölyelerinde prototipler yapıldı; fabrikalarda üretimler geliştirildi. Toplum ilk kez sanatçılar tarafından hayata geçirilen tasarımları kullanma fırsatı buldu.

Okulun kurulma amacı, sanatçıyı, içinde yaşadığı toplumun sosyal konuları üzerinde bilinçlendirmek ve ona sorumluluk yüklemektir. Eğitim sistemi, sanatçının kitlelerin sorunlarını dile getirebilmesine olanak verirken, sanatın kitlelerin sorunlarına çözüm getirmesini de hedefliyordu. Bauhaus'un kurulup gelişmeye başladığı yıllarda Almanya'nın politik ve ekonomik yapısının iyi olduğu söylenemez. Bu noktada, 1919'da kurulan, 1932'de kapatılan, 1937'de Chicago'da tekrar kurulan Bauhaus Okulu'nun önemli özelliklerini kısaca hatırlamakta yarar var.

Devlet Bauhaus Okulu (Das Staatliche Bauhaus) 12 Nisan 1919'da mimar Walter Gropius tarafından, Almanya büyük bir karışıklık içerisindeyken kuruldu. Bauhaus bir devlet kurumuydu; Weimar'daki güzel sanatlar yüksekokulu ile uygulamalı sanatlar okulunu bünyesinde birleştirmişti. Öğretim ve eğitim üç ana sanat dalında, mimarlık, resim ve yontu alanlarında toplanmıştı. Eğitimde serbest sanat ve uygulamalı sanat ayrımı yapılmıyordu. Gropius, güzel sanatlar ile tasarım sanatlarının ortak köklerini görerek bu okulda, sanatçı, mimar, zanaatkâr ve endüstri arasındaki bağları yeniden kurmayı, böylece sanat ile endüstriyi birleştirmeyi amaçladı. Böylelikle Bauhaus, endüstri çağı düşüncesinin oluşturduğu bir eğitim merkezi oldu. 1919-1925 yılları arasında koşullara ve gereksinimlere göre yeni atölyeler kuruldu ve her sömestrde öğrenci programları yeniden oluşturuldu. Yapıcı düşünce temeli üzerine kurulan Bauhaus, eğitim sisteminde yeni bir çığır açtı. Kısa zamanda başka ülkeler de bu sistemi, yerel koşullara ve gereksinimlere göre değiştirerek benimsediler.

Endüstri alanında tasarıma duyulan gereksinim sonucunda, gösterişli süslemeler yerine her form içerisinde özgün doğallığın bir bütünlük oluşturduğu, sade ve yalın düzenlemelerde kütlelerin öne çıktığı yeni bir mimari biçim ortaya çıktı. Bu yeni biçim beraberinde yeni malzemenin de kullanılmasını topluma öğretti. Resim, heykel gibi disiplinlerarası bir sanat anlayışı bir çatı altında bütünleşiyordu. Resim ve heykel müzelerden dışarı çıkıyor, yepyeni malzemelerle tasarlanmış bir yapının içerisinde yerini alarak sanata hizmet ediyordu. Sonuç olarak tüm görsel sanatların yapının bütünlüğüne katkıda bulunması doğrultusunda yeni bir anlayış gelişti.

Okulumuz 1957'de mimar-mühendis Adolf Schneck tarafından kuruldu. Şüphesiz Adolf Schneck gelip de kendiliğinden okulu kurmadı. İki entelektüel, İsmail Hakkı Tonguç ve İsmail Hakkı Baltacıoğlu eğitimle bire bir ilgileniyorlardı ve Werkschule'ler hakkında bilgileri vardı. Milli Eğitim Bakanlığı'nın Adolf Schneck'i bizzat getirtmesi, onunla birlikte Werkschule benzeri okullarda eğitim görmüş ilk yabancı hocalarımızın ve Türk hocaların da gelmesi aynı döneme rastlar. Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu (DTGSYO), Bauhaus prensipleriyle kuruldu. DTGSYO'nun amacı "ülkenin sanayi ihtiyacı olan uzman, teknisyen ve sanatkarların her bakımdan mükemmel yetişmelerini sağlamak"tı. İlk olarak dekoratif resim, grafik sanatlar, mobilya, iç mimarlık, seramik sanatları, tekstil sanatları olmak üzere beş bölüm kuruldu. Her bölümde açılan öğretim ve iş atölyeleri, sanat eğitimine olduğu kadar yeni buluş ve düşüncelerin denenmesine ve hayata geçirilmesine olanak sağladı. Okulun bir başka misyonu da, ülkenin sanat yaşamına örnek sanatçılarla destek vermek, ayrıca endüstrinin gelişmesine katkıda bulunacak tasarımcılar yetiştirmektir.

Bauhaus sisteminde sanat ve tasarım çalışmalarıyla yeni bir estetik anlayış ortaya çıktı, yaratma eyleminde olan sanatçı bağımsız karakterini zedelemekten farklı teknikleri eşzamanlı olarak kullanmayı ve zengin bir anlatım tarzı geliştirmeyi öğrendi. Bauhaus ilkelerine göre sanat, tüm yöntemlerin üstünde tutuldu. Sanat ğretilemezdi, ancak zanaat ğretilibilirdi. Bu nedenle de atölyeler kuruldu. Bauhaus eğitiminde ğretmen-ğrenci değil, usta-çırak ilişkisi söz konusuydu. Okul ile yaşam, sanat dünyası ile endüstri arasında sıkı bir ilişki kuruldu. Bauhaus, sosyal sorumluluk taşıyan, toplumun gereksinimlerine karşılık verebilecek olan yeni bir sanatçı tipinin yetiştiği bir okul oldu. Eğitimde güzel sanatlar ile uygulamalı sanatlar arasındaki sınırlar ortadan kalktı, sanatı tasarım yoluyla, yaşamla yakın bir ilişki içerisine sokmayı amaçlayan bir eğitim sistemi uygulandı. Bauhaus bu tutumuyla sosyal değişim ve kültürel canlanmaya büyük bir katkı sağladı. Bugünkü tasarım çalışmalarının temeli, temel sanatlar eğitiminin esası, bu Bauhaus anlayışı bünyesinde gelişti.

Ülkemizde bundan kırk yıl önce kurulan Köy Enstitüleri, Bauhaus'un kolektif iş eğitimine dayanan düşünce yapısından hareket etti. Enstitüleri bitirenler, köylerinde oluşturucu birliğin öncüleri oldular. Köylünün bilinçlenerek kalkınması bu sistemin örnek alınmasıyla gerçekleşti. Bauhaus ilkesinin tarım alanında da önemli bir gelişmeye yol açabileceğini bu enstitüler ispat ettiler. Ne yazık ki ilerici tüm hareketler gibi, Köy Enstitüleri de 1947'de kapatıldı.

Baskıcı düzenin kapattırđı Bauhaus, dünyanın birçok ülkesinde aynı düşünceden hareketle yepyeni oluşumlara kaynaklık etmiştir. Bugün kurumumuzdaki eğitim, Bauhaus'un temel prensipleri doğrultusunda daima yeniyi araştırmak, denemeyeni denemek şeklinde devam etmektedir.

SUNUŞ

**Bauhaus Geleneği ve
Günümüz Sanatına Yansımaları**

ESRA ALIÇAVUŞOğLU

Tatbiki'nin efsane hocalarından Karl Schlamminger'in¹ Temel Sanat Eğitimi çerçevesindeki dersine ilişkin bir anı hâlâ çok net olarak hatırlanır: Tatbiki'nin Nişantaşı'ndaki eski binasının en üst katından avluya, farklı zaman aralıklarıyla, yüzlerce pinpon topu atar Schlamminger. Belli aralıklarla atılmaları nedeniyle, farklı titreşimler, farklı kinetik enerjiler yaratan bu topların bütününe bakarak çizim yapmalarını ister öğrencilerinden. Yarattığı görsel etki ve müziksel tını bir yana, bu toplar, oldukça yenilikçi ve deneysel bir öğretim sürecinin de anekdotu olarak hafızalara kazınır. Tatbiki'nin eğitim anlayışının özünü oluşturduğunu söyleyebileceğimiz “her şeyi deneyebilme özgürlüğü”nü ve “bireysel-deneysel” yaratıma olanak veren sistemi en iyi özetleyen örnek olarak gösterebiliriz Schlamminger'in bu yöntemini. Bu deneyci yaklaşıma olanak sunan Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nun kuruluşuna ve sonrasına ait süreci kısaca özetlediğimizde, Türkiye'deki sanat eğitiminin de iki farklı model üzerinde yürüdüğüne tanıklık ederiz.

Şeker Ahmet Paşa'nın 1873'te Sultanahmet'teki Sanat Mektebi Salonu'nda açtığı ilk sergi, pek çok farklı etkenin yanı sıra, İstanbul'da da bir güzel sanatlar okulunun açılması gerektiğini somut olarak ortaya koyar. Sanayi-i Nefise Mektebi'nin 1883'teki açılışına değin resim eğitimi sadece Mühendishane-i Berrî Hümayun, Harbiye Mektebi ve bunlara öğrenci yetiştiren Askeri Rüştiye'lerde verilmektedir. 1835'ten itibaren askeri okullarda öğrenim gören yetenekli öğrenciler, Paris başta olmak üzere Berlin, Viyana ve Londra'ya gönderilir. Öyle ki, bu Avrupa kentlerine iki yıl içinde on iki öğrenci yollanmıştır.² Bu öğrencilerin yurda döndüklerinde köklü bir kültür değişimine yol açtıklarını söylemek herhalde yanlış olmaz. 1877'de Maarif Nazırı olan Raif Paşa'nın önderliğinde Sanayi-i Nefise öğrenimi için bir okul kurulması hükümet tarafından kararlaştırılır.³ 1883'te Sanayi-i Nefise Mektebi kurulur. Aynı zamanda Müze-i Hümayun'un (İmparatorluk Müzesi) müdürlüğünü yapan Osman Hamdi Bey Mektebin de başına geçirilir. Okulun model aldığı ekol, Paris École des Beaux-Arts'dır; yani Fransız sanat anlayışı ilk güzel sanatlar okulunun temel belirleyicisidir. École des Beaux-Arts uzun yıllar Türkiye'deki sanat eğitiminin yöntemini belirlemekle ve etkilemekle kalmaz, görsel kültürün de ana yapısını şekillendirir. Mustafa Cezar, Akademi bir taraftan sanatçı yetiştirirken, bir taraftan da yetiştirdiği sanatçılar ve onların ürünleriyle çağdaşlaşma çabaları içindeki Türkiye'de toplumun çağdaşlaşmasına yatkınlığını artıracak ortamı hazırladığını ifade ediyordu.⁴ Ancak, Akademi'nin toplumu çağdaşlaştırma yönündeki çabalarının bir ölçüde İstanbul'la sınırlı kaldığını söylemek mümkün görünüyor. Bir anlamda, sanatın Anadolu'ya doğru yönelişi bir başka kurumun, Gazi Eğitim Enstitüsü'nün mezun ettiği öğrenciler aracılığıyla gerçekleşecektir.

Cumhuriyet'in ilanından sonra, Cumhuriyet ideolojisinin bir yansıması olarak tanımlayabileceğimiz, sanat ile zanaatın ilişkisini güçlendirecek bir eğitim kurumu olan Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü kurulur.⁵ 1932'de açılan bölümün temel amacı iki eksende ilerler. İlki Akademi'nin gerçekleştirmekte İstanbul'la sınırlı kaldığı "çağdaşlaşma" hareketini eğitimciler aracılığıyla Anadolu'ya götürmek, diğeri ise sanatı zanaatla birleştirerek sanatın toplumsal amacını yeniden keşfetmektir. Okulun misyonlarından ikincisinin, Almanya'da 1919'da Weimar Güzel Sanatlar Okulu ile Sanat ve Zanaat Okulu'nu birleştiren Walter Gropius tarafından kurulan Bauhaus'un amaçlarıyla da çakışıyor olması tesadüf değildir. İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun önerisiyle Almanya ve Avusturya'ya gönderilen İsmail Hakkı Tonguç, Malik Aksel, Şinasi Barutçu, Hayrullah Örs ve Sait Yada gibi isimler, Alman eğitim sistemini yerinde görür ve ülkeye dönerler. Bu, bir anlamda sanat ile zanaat ayrımını ortadan kaldırmayı; "mimarlar, heykeltıraşlar, ressam, hepimiz zanaatlara dönmeliyiz"⁶ diyen Gropius'un ve dolayısıyla Bauhaus'un Türkiye sanat ortamına da girişini hızlandırır.⁷ Bu, 1883'ten itibaren sanat eğitiminde etkin olan École des Beaux-Arts'ın tek "biçimlendirici" oluşunun da sonunu hazırlar. Gazi Eğitim Enstitüsü'nün ardından, düşüncesi daha o yıllarda beliren, ancak 1950'lerin sonuna doğru açılacak olan bir başka okul, Bauhaus ilkeleri doğrultusunda kurulacak ve dolayısıyla yeni bir sanat okulu daha boy gösterecektir Türk sanat ortamında.

Bauhaus ile tanışıklık, 1957'de kuruluşu gerçekleştirilen Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nun açılmasıyla resmîleşir. Tatbiki, üslup ve kuruluş bakımından bu türden Alman ve Orta Avrupa okullarına benzemekte, her branştaki öğretmenlerden bir ya da ikisi Alman sanatçı-

lardan oluşmaktadır.⁸ Sait Yada, “Tatbiki Güzel Sanatlar Okulları’nın 19. yüzyılın ortalarında İngiltere’de her şeyden önce millî el sanatlarını ve endüstriyi Enternasyonal Endüstrinin bozucu ve batırıcı rekabetinden kurtarmak ve tekrar sağlam bir kültür ve ekonomi varlığı haline getirmek isteyen bir hareketin ocakları olarak kurulmuşlardır”⁹ diye yazar. Tatbiki’de yaratıcı birey yetiştirmeyi amaçlayan yeni bir eğitim metodu uygulanır. Bu metot, dünyada ilk kez Almanya’da kurulan Bauhaus’ta ele alınmıştır.¹⁰ Tatbiki’nin kuruluşunda hem danışmanlıkla, hem de okulu kurmakla görevlendirilen Adolf G. Schneck’in Bauhaus Okulu’nu iyi tanıyan, benzeri okulların Almanya ve başka ülkelerde kurulmalarında görev almış uzman bir eğitimci olduğunu unutmamak gerekir.¹¹

Bauhaus Okulu’na göre biçimlendirilen Tatbiki’de bütün bölümlerin çalışma programı üç grupta toplanır:

1. Malzemeyi şekillendirme: Malzemeyle form araştırmaları.

2. Teknik ile form güzelliğini birleştirme. Yaratıcı şekillendirme, konstrüksiyon formları.

3. Endüstriyel şekillendirme: Endüstriye uygulama, çoğaltma (röprodüksiyon) uygulama.¹²

Bu üçlü programın yanı sıra belki de Tatbiki geleneğinin oluşmasındaki en önemli yenilik Temel Sanat Eğitimi’dir. Sait Yada da Bauhaus’tan kalan en önemli mirasın Temel Sanat Eğitimi fikri olduğunu söyler, bu dersin Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu’nun ruhu olduğunu belirtir ve amacını şöyle açıklar: “(...) Okula yeni alınan öğrencileri çeşitli malzeme ve tekniklere alıştırmak, hakiki ve güzel formlar için bütün duygularını geliştirmek, ellerini ve gözlerini eğitmek, bunların daha duygulu, daha düşünceli ve yaratıcı çalışma güçlerini artırmaktır. Gençler bu derslerle, bütün malzemeler ve onlarla yapılacak formlarla ve onların bağ-

daşacağı tekniklerin özelliği hakkında bu anlayışa erişeceklerdir.”¹³

Görüldüğü üzere, Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu Bauhaus ilkeleri doğrultusunda yapılandırılarak bir anlamda Sanayi-i Nefise'nin (İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi/ Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi) benimsediğı güzel sanatlar sistemine de bir karşı duruş getiriyordu. Başta belirtildiğı gibi, Tatbiki'nin kuruluşuyla birlikte Türk sanat ortamında günümüze dek uzanan iki farklı eğilim çerçevesinde yapıt üretilecek ve bu iki eğilim sadece sanatçıların yapıtlarında değil, sergilerde ve sanatın yönelimlerinde de kendini belli edecektir.

Bu kitabın oluşumuna aracılık eden “Türkiye’de Mimarlık, Sanat, Tasarım Eğitimi ve Bauhaus” başlıklı sempozyum işte bu eğilimden ikincisi, Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nun kuruluşunun 50. yılı nedeniyle gerçekleştirildi. Sempozyum, Bauhaus ilkeleri çerçevesinde oluşturulan okullar, programlar, düşünce sistemi ve Bauhaus'un çağdaş düşünceye katkılarına odaklandı. Burada, bu kitabın pek çok yerinde ayrıntılı olarak incelenen Bauhaus düşüncesini yinelemek gereksiz. Bunun yerine, Tatbiki ruhunu oluşturan Bauhaus modelinin çağdaş Türk sanat ortamına nasıl bir katkı sağladığı üzerine odaklanmak ve belki tartışılabilir bir tez ortaya koymak daha anlamlı görünüyor.

Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu, bugünkü adıyla Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nin Bauhaus ilkeleri doğrultusunda oluşturulan çalışma sistemini yukarıda üç madde halinde sıralamıştık. Bu üç madde doğrultusunda geliştirilen eğitim sisteminin, Tatbiki'den mezun olan sanatçıların ürettiğı işleri kökten etkilediğı söylenebilir. Özellikle 1970'lerden sonra çağdaş Türk sanat ortamında gözlemlediğimiz çoğulcu görüşlerin, malzeme çeşitliliğinin, deneysel yaklaşımların, arayışların ve dolayısıyla çeşit-

lenen görsel dilin oluşmasında Tatbikili ya da güncel adıyla Marmaralı sanatçıların da büyük etkisi olduğu ifade edilebilir. Yazının girişinde Schlamminger'den alıntıladığımız eğitim metodunu burada tekrar anmak yukarıdaki önermeyi destekler. Tatbikili sanatçıların özellikle 1970'lerden sonra, Türk sanatının tuval dışında farklı malzemelerle oluşturulan ifade çeşitliliğine Akademiler'lerden daha kolay uyum sağladıkları öne sürülebilir. Çünkü Tatbiki'de farklı malzemelerle sanatsal yaratıyı çeşitlendirmek sadece desteklenmekle kalmaz, teşvik de edilir. Sanatçı adayı, akademik eğitim sistemine oranla daha serbest bırakılır; standartlaşmış, muhafazakâr bir yapının aksine bireysel yaratıcılığa ortam oluşturulur. Sait Yada'nın, "Tatbiki güzel sanatlar okullarının tarihi biricik, yaratıcı olan insan şahsiyetini meydana çıkarmanın tarihidir,"¹⁴ derken belli ki, bu bireysel yaratıcılıktan bahsetmektedir. Yada ayrıca, "katı bir program içinde yaratıcı çalışmalar sıkıştırılarak öldürülmemelidir," demektedir. Bugün İstanbul odaklı sanat eğitiminde karşımıza çıkan, köklerini Fransız École des Beaux-Arts'dan alan Akademi/Mimar Sinan ile Alman Bauhaus modeliyle kurulan Tatbiki/Marmara'nın temel farklarının bu anlayışın ürünü olduğu iddia edilebilir.

Bugünden son otuz yılın sanat tarihine baktığımızda, süreli sergiler bağlamında iki etkinliğin ön plana çıktığını gözlemlemek olasıdır. Sözünü edeceğimiz etkinlikler, bu iki okulun farklılıklarını biraz daha belirgin kılmayı amaçlamaktadır.

Birinci etkinlik, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi) tarafından ilki 1977'de düzenlenen Yeni Eğilimler Sergisi'dir.¹⁵ 1987'ye dek iki yılda bir, İstanbul Sanat Bayramı çerçevesinde gerçekleştirilen bu etkinlik, kendini yenileyen sanatçıları yürekletmek¹⁶ amacını taşımasıyla dönemin önemli adımlarından biridir. Yeni Eğilimler Sergisi, 1980 sonrası sanat orta-

mına getirdiği canlılık ve özellikle genç sanatçıları yeni eğilimlere yöneltmesi bakımından önemlidir. Sergi, 1980'lerde sanatçıların bireysel yaklaşımlarını ortaya koyabildikleri bir meca olmuştur. Ancak, bu serginin Akademi çıkışlı olması, oluşturulan sergi sisteminin yapısına açıkça yansımaktadır. Sergi, jüri ve dosyalı başvuruya açık olmasıyla tipik bir akademik yapıyı görünür kılar. Düzenlenmeye başladığı ilk yıllarda adımın da gösterdiği gibi, avangard, yenilikçi bir karakter taşıması öngörülür. Sergiye çoğunlukla gençler katılır; ama sanatında aşama kaydettiğine inanan kişiler de sergide yer alır. “Yeni Eğilimler Sergisi’ne katılacak yapıtlar, yenilikçi, çağdaş, ilerici konsepsiyona sahip ve seçimlerini o doğrultuda yapan bir jüri tarafından değerlendiriliyordu. Doğal olarak, serginin anlayışı, ilkeleri konusunda çok tartışılmıştır. Serginin evrensel bağlamda bir etkinlik olabilmesi, daha iyileştirilmesi için, örneğin, jüri kaldırılmalı mı, dosyayla mı katılım olsun gibi... [...] İlk Yeni Eğilimler Sergisi’nde sanat dalları ayrımı yapıldı. Sonraki sergilerde bu dal ayrımı ortadan kaldırıldı. [...] İkinci sergiden itibaren tüm yapıtlar Yeni Eğilimler Sergisi adı altında sunuldu.”¹⁷ Yeni Eğilimler sergisi dönemin yapısı açısından oldukça yenilikçi bir etkinliktir, ancak, “bir seçici kurul” tarafından yönlendirilir. Dolayısıyla akademik sergileme sistemini devam ettirir; bir anlamda sanat akademilerinin “sergilenecek yapıt” anlayışını resmî olarak ortaya koyar. Jale Erzen’in Yeni Eğilimler sergisine getirdiği eleştiri bu anlamda önemlidir: “Yeni Eğilimler’de göze çarpan en büyük zayıflık, aslında yeni denemelere en çok gizilgüç sağlayabilecek üç boyutlu ve malzeme çalışmalarında. Malzeme arayışları çok kısıtlı olduğu gibi, strüktür ve mekân kaygılarının ve kavramlarının eksikliği sanatımızda bu alanda geleneksel ilgisizliği ortaya koyuyor.”¹⁸

Yeni Eğilimler’de bir eksiklik ve zayıflık olarak ortaya çıkan bu malzeme çeşitliliği sorununun çözüleceği sergi

dizisi ise Genç Etkinlik'tir. 1995 yılında Uluslararası Plastik Sanatlar Derneği (UPSD) tarafından düzenlenmeye başlanan Genç Etkinlik¹⁹ sergileri jürisiz ve herkesin katılımına açık olması nedeniyle Türk sanat ortamının en özgün etkinliklerinden biri olarak nitelendirilebilir. Genç Etkinlik sergilerinin Tatbiki/Marmara ile ilişkisi, UPSD'nin o dönemki başkanının, yönetim kurulunun ve sergi düzenleme komitesinin çoğunun Tatbiki kökenli, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nden oluşmasıdır. Bu noktada önemli birkaç soru karşımıza çıkar: Her ne kadar bir sanat okulu tarafından düzenlenmiş olmasa da Genç Etkinlik, Bauhaus ilkeleriyle kurulan eski adıyla Tatbiki yeni adıyla Marmara'nın geleneğini oluşturan bu düşünce sisteminin bir ürünü, yansıması mıdır? Gençlerin bireysel varoluşlarını ifade edebilecekleri özgür bir platform sunmayı²⁰ amaçlayan Genç Etkinlik'in oluşturulmasında deneyselliğe ve disiplinlerarasılığa açık Bauhaus ruhunun bir rol oynadığını iddia edebilir miyiz? Bauhaus eğitim metodunun getirdiği çeşitlilik anlayışı dolaylı olarak bu sergi dizisinin yapısına yansımış mıdır? Genç Etkinlik'i sadece ve sadece Bauhaus anlayışına bağlamak indirgemeciliktir, ancak, bazı anlayış ortaklıklarından dolayı böyle bir iz sürmek de mümkün müdür? Bu soruları çoğaltmak olası... Bireysel yaratıcılıklara platform sunmayı temel çıkış noktası olarak benimseyen Genç Etkinlik'in, "bireyin yaratıcılığını keşfetmek" sloganıyla hareket eden Bauhaus düşüncesiyle paralellikleri kurulabilir görünüyor. Öyle ki Bauhaus düşüncesi, bilindiği gibi, geleneksel sanat eğitimine karşı çıkar ve sanatın gündelik yaşamla ilişkisinin güçlendirilmesi gerekliliğine inanır; bir anlamda toplumsallığın altını çizer. Bauhaus'un yerleşik estetik anlayışa karşı geliştirdiği düşünce biçimi, standartlaştırılmaya çalışılan sergileme ve yapıt üretmeye karşı çıkan Genç Etkinlik'in ortaya çıkış nedenlerinde de gözlenebilir. Felsefesini sanatta